

Сірий Євген. Державна допомога у розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості: реалії сьогодення. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 3-4. С. 48-56.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-2-5>

УДК 331.5 : 316.354 : 82.15.21
JEL Classification I38, O15, J20

Сірий Євген

доктор соціологічних наук, професор, старший науковий співробітник
ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики»
м. Київ, Україна

E-mail: socio1@urn.net

ORCID: 0000-0003-3396-8168

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА У РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА САМОЗАЙНЯТОСТІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Анотація

Вступ. Вивчення проблем молодіжного підприємництва/самозайнятості є особливо актуальним, як в площині соціально-економічної розбудови України, так для реалізації молодіжної політики. Це питання є одним із пріоритетів її розвитку у низці урядових програмних документів. Однак, досвід показує, що на сьогодні ця сфера є доволі проблемною та невирішеною. Аналіз літератури вказує на брак публікацій із акцентом на висвітлення питань молодіжного підприємництва в Україні. У них охарактеризовано лише окремі аспекти цього різновиду економічної активності молоді, що дає лише фрагментарні уявлення щодо проблем і перспектив розвитку молодіжного підприємництва. Метою статті є соціально-правовий, управлінський аналіз цієї сфери, що відображає її реальний поточний стан розвитку.

Методи. У статті застосовано: загальнонаукові методи порівняння, описовий метод, аналіз, узагальнення та індукція, які інтегрально дозволяють відобразити об'єктивну картину та ситуації державного сприяння у сфері молодіжного підприємництва.

Результати. Доповнений висновок щодо ситуації з молодіжним підприємництвом/самозайнятістю в Україні. Зокрема, характерними для неї є складність розвитку через адміністративні, правові, фінансові, організаційні проблеми. Дослідження має і практичну значимість для поновлення соціально-правових та управлінських параметрів суспільного розвитку та для аналізу і сприяння розвитку регулятивної і молодіжної політики в Україні.

Перспективи. Проблема розвитку молодіжного підприємництва та її вирішення характеризується властивою їм перманентністю, що потребує постійного моніторингу, інформаційного супроводу та оцінювання державних заходів його сприяння. Це, в свою чергу, підвищує актуальність та нагальність досліджень цієї сфери.

Ключові слова: молодіжне підприємництво, самозайнятість, законодавче регулювання, інституційна підтримка, державне сприяння розвитку.

Вступ.

Проблематика розвитку молодіжного підприємництва є однією із найменш вивчених, як у сфері молодіжної політики, так і у науковій. Така ситуація обумовлена хоч і невеликою кількістю причин, однак різними за їх природою. Це, в першу чергу, проявляється, як у неналежній увазі з боку держави до цієї сфери, так і практичній відсутності первинної соціальної інформації щодо функціонування цього соціального сегменту. Вирішення інституційних проблем деформації підприємницького середовища, що негативно впливають на активізацію та розвиток підприємницького потенціалу економічно активної когорти, і молоді зокрема, досі перебуває у своїй,

так би мовити, перманентності «державного волевиявлення», а тому й передбачає актуалізацію досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Спеціальні дослідження інституціональних та інших проблем молодіжного підприємництва та самозайнятості у вітчизняній дослідницькій сфері проводяться вкрай мало. Проте, проблеми розвитку цієї сфери є предметом уваги окремих досліджень, зокрема: Антонюк В. П., Амоша О. І., Балакіревої О.М., Бондаревської К.В., Звонар І.О., Дмитрук Д.А., Лібанової Е.М., Новікової О.Ф., Раєвневої О.В., Сірого Є.В., Шаульської Л. В., Яременко О.О. та інших; окремих соціологічних проєктів «Молодь України»; проєктів: «Великі проблеми малого бізнесу», «Щорічна оцінка ділового клімату в Україні», «Актуальні проблеми досягнення гідної зайнятості молоддю України», «Українське покоління Z», «Лідерство в економічному врядуванні» та ін. Однак, мало де проглядається соціологічно-правовий аналіз розвитку цієї сфери. Незважаючи на посилену увагу науковців до проведення досліджень з особливостей функціонування підприємств малого бізнесу, проблемними залишаються питання оцінки їх сучасного стану як на державному, так і регіональному рівнях.

Мета.

Метою дослідження є соціально-правове, управлінське вивчення особливостей розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості молоді в Україні, визначення основних чинників та проблем їх розвитку, можливостей у подальших пошуках засобів вдосконалення їх інституціональної підтримки, використовуючи відповідну інформацію соціально-правового характеру.

Методологія дослідження.

Методологію дослідження становить інституціональний підхід при дослідженні ефективності роботи державних інституцій у сприянні розвитку сфери молодіжного підприємництва/самозайнятості Також використано порівняльний та описовий методи, соціологічно-правовий аналіз, узагальнення та індукція, що дозволяє не тільки відобразити об'єктивну картину характеру, а й специфіку формування системи державного сприяння розвитку молодіжного підприємництва

Результати.

На сьогодні і надалі актуальним залишається питання удосконалення існуючого механізму підтримки самозайнятості молоді та молодіжного підприємництва з урахуванням сучасних тенденцій і можливостей в Україні та зарубіжного досвіду.

Аналіз сучасної нормативно-правової бази, що регламентує підприємницьку діяльність, свідчить, що на сьогоднішній день напрям розвитку молодіжного підприємництва планується реалізовувати шляхом її удосконалення, розробки системи пільг та преференцій молодим підприємцям, всебічного розвитку підприємницьких навичок та здібностей української молоді [1; 2; 3; 4; 5]. У цій дослідницькій площині ми надамо оцінку існуючої ситуації, відповідно до регламентацій держави у сприянні молодіжному підприємництву та самозайнятості (МПІС).

Розгляд відповідних програм сприяння розвитку цієї сфери показав, що одним із пріоритетів державної молодіжної політики на 2016-2020 роки визначено безпосередньо зайнятість молоді, а саме – створення в країні таких умов і реалізація таких заходів, які б сприяли працевлаштуванню молоді частини населення [5; 6]. Загалом, є підстави стверджувати, що в Україні вже створено певне нормативно-правове підґрунтя (хоча це можна вважати перманентним процесом), яке визначає місце самозайнятості молоді в молодіжній політиці та в системі зайнятості населення. Але не більше. Тому що важливість та нагальність державної підтримки цього напрямку, як одного з

інструментів працевлаштування молодшої частини населення, загалом підкреслюється тільки на декларативному рівні.

Ключовим нормативно-правовим актом, який регламентує реалізацію механізму підтримки підприємницької діяльності з боку держави, наразі є закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [4]. У ньому серед основних напрямів державної політики у цій сфері зазначається реалізація податкових, фінансових, інфраструктурних, інформаційних, дозвільних та інших інструментів.

Ця сфера діяльності регламентується, зокрема, в рамках таких Законів та нормативно-правових актів, як: «Про зайнятість населення»; «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012); у Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (2017); «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993); розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» та ін. [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 11; 12; 13; 14]. А в частині 2 ст. 8 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (у новій редакції) наголошується на тому, що з метою реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності держава має сприяти створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, а також здійснювати низку заходів, спрямованих на підтримку підприємницьких ініціатив з боку молоді (зокрема, забезпечення виробничими приміщеннями, довгострокове пільгове кредитування, страхування комерційного ризику та ін.) [6; 1].

Про необхідність формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців наголошується в Законах України «Про освіту» (2017), «Про професійно-технічну освіту» (2019), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2009) та ін. У вищезгаданих законодавчих документах прямо чи опосередковано вказується про державну підтримку та сприяння розвитку підприємницької ініціативи та діяльності молоді, сприяння створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг тощо (сюди слід віднести і вищезгадані: Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (у редакції від 1 січня 2015 р.)).

Однак, питання інституційної допомоги малому (дрібному) бізнесу залишається великою проблемою для України. Підтримка малого бізнесу зі сторони держави є обмеженою практично у всіх аспектах. Що ж зумовлює такий стан справ? В країні немає фінансів на підтримку малого та середнього бізнесу? Можливо, але не тільки в цьому річ.

По-перше, коштів немає тому, що немає якісних програм, і навпаки. Брак державної підтримки підприємницької ініціативи молоді – це, скоріше неефективна функціональність відповідних соціальних інститутів (в контексті неінституціонального підходу дослідження проблеми). Діяльність попередніх і сьогодишнього урядів України свідчить про неспроможність практичної реалізації пунктів зазначених у відповідних законах, що дає підстави говорити про їх декларативний характер.

По-друге, відсутність волі держави щодо розвитку цієї сфери, з причини впливу олігархії у нашій країні, лобювання великого бізнесу всупереч інтересам розвитку цієї сфери. Тому, нам залишається аналізувати рутинні державницькі справи стосовно розвитку, як самого дрібного підприємництва та самозайнятості, так і молодіжного його сегменту [15].

Концепцією Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки було оновлено механізм організації роботи з молоддю. Його особливість полягає в тому, що реалізація молодіжної політики ґрунтуватиметься не на основі традиційної вертикальної системи управління (яка представлена ланцюгом: центральні органи виконавчої влади – структурні підрозділи з питань молоді та спорту місцевих держадміністрацій – сама молодь), а на основі взаємодії існуючої вертикалі управління з інститутами громадянського суспільства (зокрема,

молодіжними громадськими організаціями, волонтерами та ін.) [5].

Ця особливість містить як позитивні, так і негативні моменти. З одного боку можна говорити про появу нового, додаткового потенціалу у механізмі розвитку молодіжного підприємництва – інститути громадянського суспільства. З іншого – існує ризик перекидання державою тягаря роботи та відповідальності з себе, саме на ці інститути.

Варто проаналізувати і дії влади у поточному періоді. Розглядаючи Програму діяльності Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. [7], не складає труднощів побачити, що проблематиці підприємництва у молодіжному середовищі надано ще менше уваги. У програмі запланованих дій Мінекономіки, йдеться зокрема про: «1) створення сприятливих умов для відновлення та розвитку малого та середнього підприємництва, у тому числі шляхом зменшення регуляторного тиску та запровадження програм підтримки; 2) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян; 3) запровадження нових та розширення існуючих програм кредитної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва» [7].

У програмі запланованих дій Міністерства молоді та спорту України йдеться про «підвищення рівня економічної та громадської активності молоді, її інтеграції в суспільне життя та адаптації до викликів, розвиток компетентностей молоді і визначення нею свідомого вибору життєвого шляху, у тому числі через молодіжне підприємництво» [7]. Однак, змістовний аналіз цього пункту Програми не вказує на нагальність чи потребу будь-яких інституціональних заходів щодо сприяння розвитку підприємництва та самозайнятості серед молоді.

У будь-якому разі відсутність належної уваги, а можливо незацікавленість «зверху», у розв'язанні проблеми сприяння молодіжному підприємству і самозайнятості молоді, а рівно як і формуванню сприятливого підприємницького клімату загалом відображалось, як і у Проекті Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки, так і у недавно прийнятому державному документі про молодіжну політику: «Указ Президента України Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року [8].

Навіть поверхневий контент-аналіз виявив ледь чи не останні позиції щодо важливості розвитку економічної активності молоді, навіть у порівнянні з аналогічним документом попередніх років (Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки). Зокрема, вказувалося на: «низький рівень знань та навичок для заснування та ведення власної справи, недостатньо розвинена підприємницька культура та відсутність доступних фінансових та навчальних ресурсів, що знижують інтерес молоді до провадження підприємницької діяльності [5; 8].

Відсутність відповідних компетентностей і лідерства були відмічені як основна проблема розвитку підприємництва та самозайнятості серед молоді. Однак, подібного роду характеристиками молоді не вирізнялася і в кінці 80-х - поч. 90-х років минулого століття, коли почався різкий сплеск розвитку перших кооперативних підприємницьких структур і відлік становлення підприємництва в Україні. А компетентності набувалися з досвідом. Як показала практика, головним каталізатором подібного буму була революційюча система дозволу на вільне господарювання.

У пунктах щодо шляхів та способів розв'язання проблеми у тих же документах вказується на формування культури підприємництва серед молоді, підтримку молодіжного підприємництва, у тому числі соціального, розвиток інноваційного потенціалу молоді, молодіжних стартапів, креативних індустрій [5]. М'яко кажучи – «доволі не густо» щодо вирішуваних проблем у підтримці молодіжної підприємницької самозайнятості з боку влади. А тим більше говорити про формування культури підприємництва при практичній відсутності останнього – виглядає доволі не зрозумілим і не логічним. Це вже не говорячи про те, що самому підприємству у зазначеній Програмі молодіжної політики на 2021/2025 рр. відведено далеко не перші позиції, знаючи, що саме економічний потенціал суспільства виступає резервом розвитку соціальної та інших сфер. Такі самі коментарі можна зробити щодо «пріоритетів і стратегій» зазначеної Програми, в якій зазначається про «формування культури підприємництва, використання інноваційного потенціалу, стимулювання до

відкриття власної справи» [8]. Ось буквально вся увага цій проблематиці.

Як показує практика, в Україні досі ще не створена стратегія розвитку малого бізнесу як такого. Також відсутні повноцінні національні програми підтримки і кредитування. Цим, як відомо, в Україні переймаються лише міжнародні організації. Досвід показує, що в українських реаліях дешеві кредити держава надає не усім, а лише тим малим і середнім підприємствам, які налагоджують випуск продукції на експорт, що збільшує надходження валюти в країну. Для усіх інших доступний лише мінімальний п'ятивідсотковий податок.

Однією із чинних програм, що реалізується Державною службою зайнятості, передбачена система заохочення займатися власним бізнесом. Однак ця програма має низку обмежень. По-перше, щоб отримати допомогу, треба зареєструватись безробітним. По-друге, закон не визначає чіткої суми, яку можна отримати від держави – вона залежить від суми річних виплат безробітному, які залежать від попередньої офіційної зарплати. Далі, питання надання коштів на розвиток малого бізнесу вирішує директор центру зайнятості. І нарешті, допомога застосовується переважно в «легких сферах послуг». Виробничі ж сфери тут не є задіяними.

Практична відсутність банківського кредитування – це ще одна проблема. Вона здатна повністю знищити малий бізнес в Україні, і як показує практика, та як стверджують фахівці, понад десяток років так звані «доступні кредити» для дрібних підприємців і досі залишаються недоступними [9; 10]. Щоправда у поточному році, формально, ситуація проблемності кредитування (програма «5-7-9») дещо почала змінюватися на краще. Як заявляли в Офісі Президента, за останній період, станом на 1 серпня 2020 р. програма кредитування «5-7-9» ефективно реалізується, і сума виданих кредитів становила понад 3,3 млрд. грн. для 1755 компаній [10]. За підрахунками – це приблизно 1,88 млн. грн. на одне підприємство. Для аналізу варто сказати, що сума не мала, і не завжди співставна з дрібним бізнесом.

Станом на вересень 2021 року, зі старту програми «Доступні кредити 5-7-9%» уповноважені банки видали 22 957 кредитів на загальну суму 60,4 млрд грн. [16]. А головний аргумент – те, що ці кредити були надані загалом до кінця 2020 року лише для 0,1 %, а до вересня 2021 року – 0,13% від всієї приблизної сукупності представників малого бізнесу. Тому, висновки щодо поширення кредитної допомоги малому бізнесу – однозначні – вона, як мінімум – неповноцінна.

Окрім інвестиційної складової, актуальним для підприємців стала можливість взяти кредит на рефінансування попередньо виданих кредитів та покриття своїх постійних витрат. Серед виданих кредитів переважать невеликі суми. Так, 50% представників малого бізнесу вдалося отримати до 500 тисяч грн кредиту, 20% – від 500 тисяч до 1 млн грн, 17% – від 1 млн до 3 млн і ще 13% отримали кредит на суму, що перевищує 3 млн грн. Це правда, що реалізація програми була недосконалою і станом на серпень 2020 року відсоток відмов в участі у програмі склав 27%, а це майже кожен четвертий підприємець [17].

Тобто отримати позитивне рішення на субсидування бізнесу буде набагато простіше, якщо заявка підприємця затребувана в доцільних напрямках. Найкраще, якщо бізнес характеризується стабільним розвитком попиту на продукцію. В українських реаліях на отримання державної допомоги можна розраховувати. Однак отримують її тільки ті, у кого найбільш ефективно підприємство, і тільки для діючих, а не для їх створення. Тобто підтримка субсидування безпосередньо залежить від досягнутих експортних результатів [18].

Але аналіз даної проблематики говорить про те, що критерії визначення та показники опису молодіжного підприємництва та самозайнятості в Україні на сьогодні мають виключно технічне значення і використовуються переважно для проведення коректного порівняння стану розвитку цих явищ в Україні. Крім того, вони некоректно тлумачаться. Доволі абсурдним виглядає тлумачення показників сучасного стану малого бізнесу в Україні за оцінкою Business Ombudsman Council [19], з посиланням на дані статистики, в Україні у цій сфері задіяно близько 40% найманих робітників [19].

Для прикладу, в економіці США, де малий бізнес займає доволі провідне місце, задіяно (за різними даними) близько 55% працездатного населення та створюється близько 70% нових

робочих місць. Частка малих фірм у загальній кількості господарюючих одиниць становить 99%. Крім того, на його частку доводиться більше 40% ВВП, та понад 30% експортної продукції, і на нього припадає понад 50% усіх інвестицій. [20, 122-134.]. У багатьох країнах ЄС малий бізнес створює більше половини доданої вартості, працевлаштовуючи близько 65-70% зайнятих у приватному секторі. При цьому, за даними, наведеними у дослідженні найбільшу кількість робочих місць серед МП у країнах ЄС надавали мікропідприємства, потім малі підприємства [21, 118-122.]. Як мінімум, на порядок вище (у декілька разів) ці показники більші за відповідні показники в Україні.

Висновки і перспективи.

Ринкові зміни на сучасному етапі розвитку України не ідуть на користь малому бізнесу, а ставлять під загрозу його функціонування взагалі. Вагомими причинами, які гальмують розвиток малого бізнесу є недостатність його ресурсної та інформаційної бази, а також неспроможність впливати на зміни та ризики, які виникають в процесі економічної діяльності малих підприємств на ринку.

Розвиток молодіжного підприємництва потрібно розглядати як об'єктивну необхідність і реальність сучасного етапу розвитку українського суспільства, яка дозволяє, з одного боку, поліпшити матеріальне становище її учасників, з іншого – забезпечує потужну соціальну підтримку молодого покоління на майбутнє. Тому, це має зайняти особливе становище в системі державної молодіжної політики, в якій має передбачатися першочергове залучення молоді у сферу бізнесу, на чому постійно акцентують увагу дослідники та фахівці.

Детальна операційна програма зі створення інституції підтримки підприємництва – це комплекс взаємопов'язаних заходів, що мають призвести до створення нової інституції підтримки підприємництва. Стосовно розвитку молодіжного підприємництва, цей напрям потрібно реалізовувати хоча б на трьох рівнях: шляхом удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує підприємницьку діяльність; розробки системи пільг та преференцій молодим підприємцям; всебічного розвитку підприємницьких навичок та здібностей української молоді.

Окремим важливим розділом роботи сприяння розвитку малого підприємництва, загалом, і молодіжного, зокрема, на думку фахівців, має бути підвищення спроможності місцевих органів влади провадити обґрунтовану регуляторну політику щодо цієї сфери. Увага має приділятися і реалізації заходів контролю, які б сприяли розвитку малого/дрібного підприємництва і самозайнятості (в тому числі молодіжного), нарощуванню їхніх ділових обсягів, та допомагали б їм провадити діяльність, відповідно до національного законодавства.

Для цього, перманентним залишається і розробка рекомендацій органам місцевого самоврядування щодо уніфікованого представлення на їхніх сайтах інформації, необхідної для бізнесу. Крім того, важлива місія для створення сприятливого середовища розвитку молодіжного підприємництва і самозайнятості заключається у проведенні системної інформаційно-роз'яснювальної роботи для підвищення обізнаності, компетентності співробітників центральних і місцевих органів влади щодо виконання вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (підготовки аналізу регуляторного впливу, оприлюднення інформації, публічних обговорень, налагодження професійного діалогу з відповідними бізнес-об'єднаннями тощо.

Список використаних джерел

1. Мерзляк А., Боярін Є. Механізм державної підтримки самозайнятості молоді: вітчизняна практика та зарубіжний досвід. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016, вип. 4(31). С.73-80.
2. Щодо ефективності підтримки та перспектив розвитку малого підприємництва у регіонах. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <http://old2.niss.gov.ua/articles/903/>. (дата звернення: 25.08.2021).
3. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#Text>. (дата звернення: 25.08.2021).

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4618-УІ. Відом. Верховної Ради України, 2013. №3. С. 23. (Закони України).
5. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки. URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2020/05/10/1/concept_RED.pdf?fbclid=IwAR0h9F1_kJY8SkGU7qHP9wSqWOLdo4b9BT6oVbiaaDyLCNQ3hArv5x9NHw. (дата звернення: 25.08.2021).
6. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>. (дата звернення: 25.08.2021).
7. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-t120620?fbclid=IwAR1uaaw5vS0Yt93ETXzF1GpIRYPsF5_qYWDnRe7yJC34Vuy92SsOFKY8soE. (дата звернення: 25.08.2021).
8. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>. (дата звернення: 25.08.2021).
9. Видання «Роботодавець». URL: <https://robotodavets.org.ua/2016/09/19/malyj-biznes-vbyvayut-kredytnym-z>. (дата звернення: 25.08.2021).
10. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» працює. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zastupnik-kerivnika-ofisu-prezidenta-programa-dostupni-kredi-62549>. (дата звернення: 25.08.2021).
11. Про затвердження державної програми підтримки молодіжного підприємництва на 2003-2005 роки: постанова Кабінету Міністрів України № 536. від 12.04.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/536-2002-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 25.08.2021).
12. Законодавство України. «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>. (дата звернення: 25.08.2021).
13. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 641-р. від 28.08.2013 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>. (дата звернення: 25.08.2021).
14. Законодавство України. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>. (дата звернення: 25.08.2021).
15. Сірий Є.В. Особливості розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості молоді в Україні. Київ: ЦОП «Глобус», 2021. 68 с.
16. Доступні кредити 5-7-9%. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/6/677519/>. (дата звернення: 25.08.2021).
17. Згадати все: яким видався 2020 рік для малого бізнесу в Україні? URL: <https://delo.ua/opinions/zgadati-vse-jakim-vidavsja-2020-rik-dlja-malogo-376870/>. (дата звернення: 25.08.2021).
18. Як отримати субсидію на розвиток малого бізнесу? URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-kak-poluchit-subsidiyu-na-razvitie-malogo-biznesa>. (дата звернення: 25.08.2021).
19. Системний звіт: «Великі проблеми малого бізнесу. Оцінка реалізації стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року та подальші напрямки політики». URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiJmcW0hfzyAhWPCuwKHWdhBxwQFnoECCEQAQ&url=https%3A%2F%2Fboi.org.ua%2Fmedia%2Fuploads%2Fsystem_bigproblemssmalbusiness%2F3_2020_system_ua.pdf&usg=AOvVaw31NboaSQqJm6leAdxqiY-h. (дата звернення: 25.08.2021).
20. Попело О. В. Мале підприємництво як джерело економічного розвитку у високорозвинених країнах. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 3. С. 122-134.
21. Стрельбіцька Н. Є., Редько Т. В. Мале та середнє підприємництво як фактор соціально-економічного зростання ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 7. Ч. 3. С. 118-122.

Статтю отримано: 30.08.2021 / Рецензування 07.10.2021 / Прийнято до друку: 30.12.2021

Evgen Siriy

Doctor of Sociology Science, Professor, Senior Research Fellow
State Institution «State Institute of Family and Youth Policy»
Kyiv, Ukraine

E-mail: socio1@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3396-8168

STATE AID IN THE DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP AND SELF-EMPLOYMENT: THE REALITIES OF TODAY

Abstract

Introduction. The study of the problems of youth entrepreneurship / self-employment is especially relevant, both in terms of social and economic development of Ukraine, and for the implementation of youth policy. This issue is one of the priorities of its development in a number of government policy documents. However, experience shows that today this area is quite problematic and unresolved. An analysis of the literature indicates a lack of publications focusing on youth entrepreneurship in Ukraine. They describe only some aspects of this type of economic activity of young people, which gives only a fragmentary idea of the problems and prospects for the development of youth entrepreneurship. The purpose of the article is a social and legal, managerial analysis of this area, which reflects its real current state of development.

Methods. The article uses: general scientific methods of comparison, descriptive method, analysis, generalization and induction, which integrally allow to reflect the objective picture and situations of state assistance in the field of youth entrepreneurship.

Results. The conclusion on the situation with youth entrepreneurship / self-employment in Ukraine was supplemented. In particular, it is characterized by the complexity of development due to administrative, legal, financial, organizational problems. The study is also of practical importance for the renewal of managerial, social and legal parameters of social development and for the analysis and promotion of regulatory and youth policy in Ukraine.

Discussion. The problem of development of youth entrepreneurship and its solution is characterized by their inherent permanence, which requires constant monitoring of information support and evaluation of state measures to promote it. This, in turn, increases the relevance and urgency of research in this area.

Keywords: youth entrepreneurship, self-employment, legislative regulation, institutional support, state development assistance.

References

1. Merzlyak, A., & Boyarin, Ye. (2016). Механізм державної підтримки самозайнятості молоді: вітчизняна практика та зарубіжний досвід [The mechanism of state support for youth self-employment: domestic practice and foreign experience]. *Derzhavne upravlinnya ta misheve samovryaduvannya* [Public Administration and Local Self-Government], 4(31), 73-80. [in Ukr.].
2. Shhodo efektyvnosti pidtrymky ta perspektyv rozvytku malogo pidpryyemnytstva u regionah. Analychna zapyska. Retrieved from: <http://old2.niss.gov.ua/articles/903/>.
3. Pro shvalennya Konceptii Derzhavnoi cilovoi socialnoi programy «Molod Ukrainy». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#Text>.
4. Zakon Ukrainy Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku malogo i serednogo pidpryyemnytstva v Ukraini : vid 22 berez. 2012 r. №4618-VI. (2013). *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, 3, 23.
5. Konceptiya Derzhavnoi cilovoi socialnoi programy «Molod Ukrainy» na 2021-2025 roky. Retrieved from http://dsmsu.gov.ua/media/2020/05/10/1/concept_RED.pdf?fbclid=IwAR0h9F1_kJIY8SkGU7qHP9wSqWOLdo4b9BT6oVbiaaDyLCNQ3hArv5x9NHw.
6. Pro spryannya socialnomu stanovlennyu ta rozvytku molodi v Ukraini: Zakon Ukrayiny №2998-XII vid 05.02.1993 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>.
7. Programa diyalnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-120620?fbclid=IwAR1uuaew5vS0Yt93ETXzF1GpIRYPsF5_qYWDnRe7yJC34Vy92SsOFKY8soE.
8. Verhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.
9. Vydannya «Robotodavec». Retrieved from: <https://robotodavets.org.ua/2016/09/19/malyi-biznes-vbyvayut-kredytnym-z>.
10. Programa «Dostupni kredyty 5-7-9%» pracuyue. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/zastupnik-kerivnika-ofisu-prezidenta-programa-dostupni-kredi-62549>.
11. Pro zatverdzhennya derzhavnoi programy pidtrymky molodizhnogo pidpryyemnytstva na 2003-2005 roky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №536 vid 12.04.2002 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/536-2002-%D0%BF#Text>.
12. Zakonodavstvo Ukrainy. «Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku malogo i serednogo pidpryyemnytstva v Ukraini». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
13. Pro shvalennya Konceptii Zagalnoderzhavnoi programy rozvytku malogo i serednogo pidpryyemnytstva

na 2014–2024 roky: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid №641 vid 28.08.2013 r. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>.

14. Zakonodavstvo Ukrainy. Pro spryannya socialnomu stanovlennyu ta rozvytku molodi v Ukraini. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

15. Siryj, Ye.V. (2021). *Osoblyvosti rozvytku molodizhnogo pidpryyemnyctva ta samozajnyatosti molodi v Ukraini. Monografiya* [Peculiarities of youth entrepreneurship development and youth self-employment in Ukraine. Monograph]. Kyiv: «Globus».

16. Dostupni kredyty 5-7-9%. Ekonomichna Pravda Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/6/677519/>.

17. Zgadyt vse: yakym vydavsya 2020 rik dlya malogo biznesu v Ukraini? Retrieved from: <https://delo.ua/opinions/zgadati-vse-jakim-vidavsja-2020-rik-dlja-malogo-376870/>.

18. Yak otrymaty subsydiyu na rozvytok malogo biznesu? Retrieved from: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-kak-poluchit-subsydiyu-na-razvitie-malogo-biznesa>.

19. Systemnyy zvit: «Velyki problemy malogo biznesu. Ocinka realizacii strategii rozvytku malogo ta serednego pidpryyemnyctva v Ukraini na period do 2020 roku ta podalshi napryamy polityky». Retrieved from: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiJmcW0hfzyahWPCuwKHWdhBxwQFnoECCEQAQ&url=https%3A%2F%2Fboi.org.ua%2Fmedia%2Fuploads%2Fsystem_bigproblemssmalbusiness%2F3_2020_system_ua.pdf&usg=AOvVaw31NboaSQgJm6leAdxqiY-h.

20. Popelo, O. V. (2014). Male pidpryyemnyctvo yak dzherelo ekonomichnogo rozvytku u vysokorozvynenyh krainah [Small business as a source of economic development in highly developed countries]. *Visnyk Chernigivskogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»* [Bulletin of Chernihiv State Technological University. Economic Sciences Series], 3, 122-134. [in Ukr.].

21. Strelbicka, N. Ye., & Redko T. V. (2016). Male ta serednye pidpryyemnyctvo yak faktor socialno-ekonomichnogo zrostannya YeS [Small and medium business as a factor of socio-economic growth of the EU]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny` ta svitove gospodarstvo»* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series «International Economic Relations and the World Economy»], 7, 3, 118-122. [in Ukr.].

Received: 08.30.2021 / Review 10.07.2021 / Accepted 12.30.2021

